

AOS 234 15

LEDELSE – BESLUTNINGER OG RASJONALITET

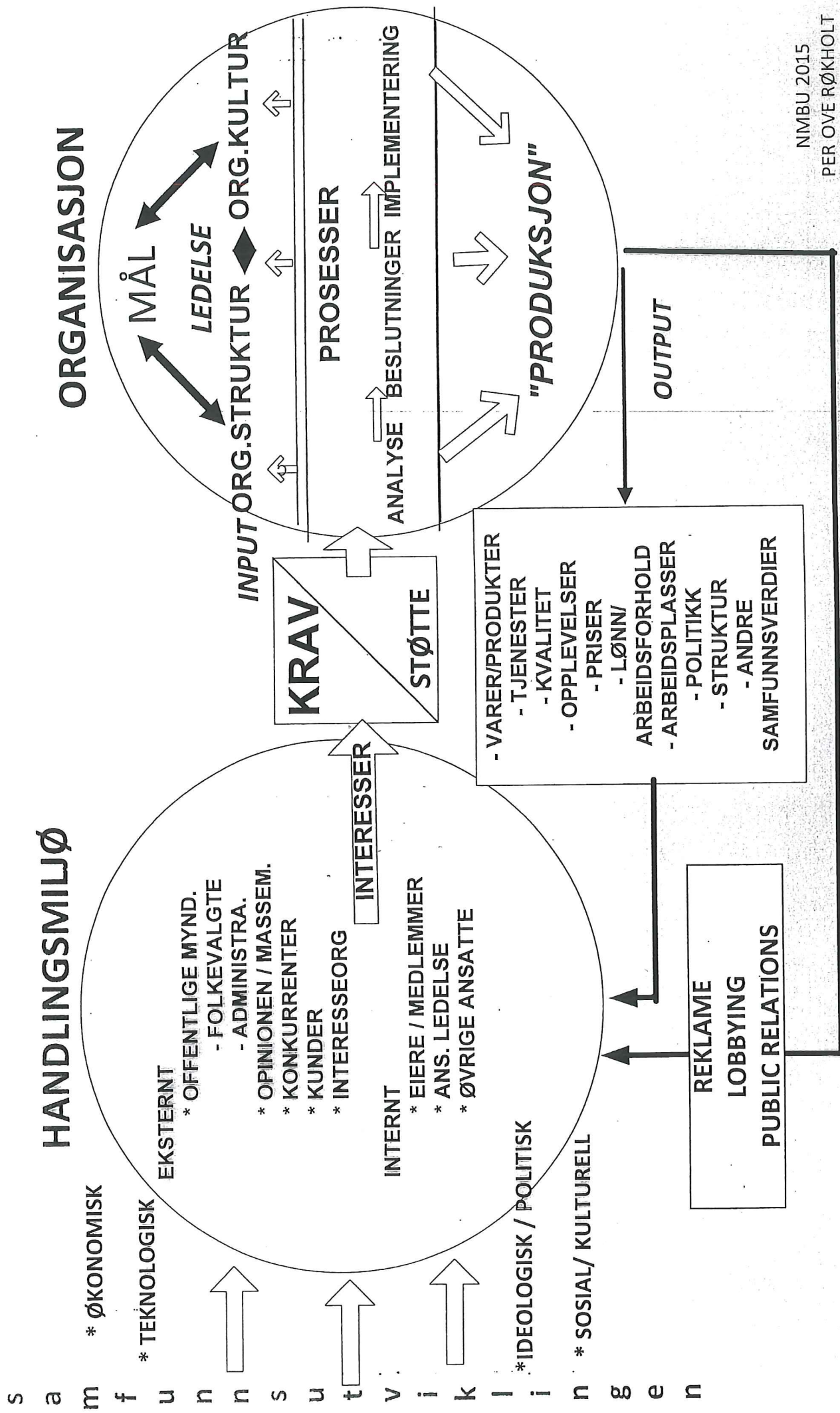
(Plansjekopier)

Av

Per Ove Røkholt

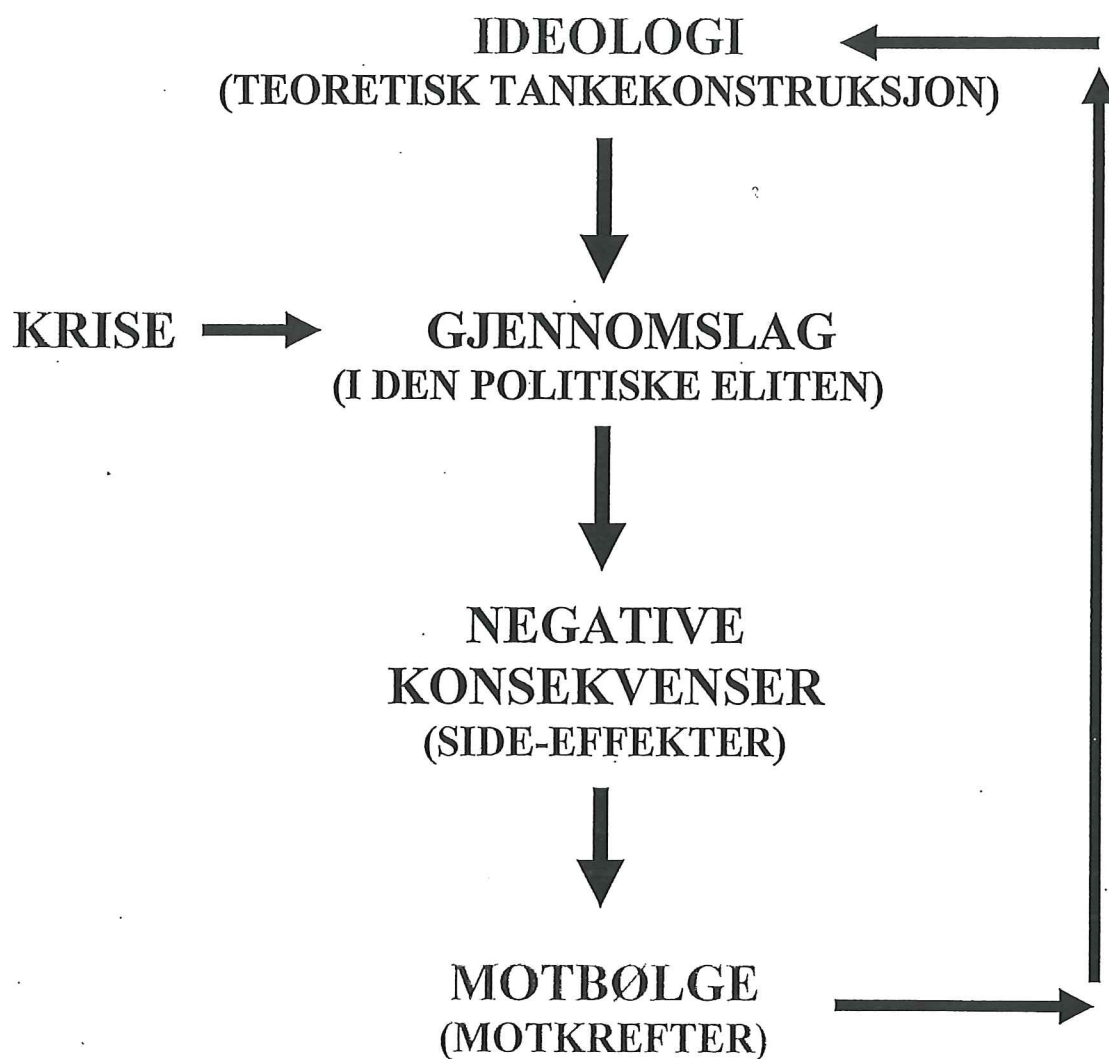
GENERELL TILPASNINGSMODELL

SAMFUNNSIDEOLOGIER OG ØKONOMISKE STYRINGSSYSTEMER

PERIODE	IDEOLOGI	ØKONOMISKE STYRINGS-SYSTEMER	DOMINERENDE MAKTSENTRA
FØR 1820	MERKANTILISTISK	PROTEKSJONISTISK PRIVILEGIESTAT	• KONGE, ADEL • KIRKE, STENDER
1820 – 1900	LIBERALISTISK-KAPITALISTISK (Laissez faire)	NATTVEKTER-STATEN	• BORGERE • KAPITALISTER
1900 – 1985	SOSIAL-DEMOKRATISK	REGULERINGS- OG FORHANDLINGS-STATEN	• STATEN • FOLKEVALGTE • INTRESSEORGANISASJONER
1985 – (2030?)	LIBERALDEMOKRATISK (individuell og kulturell frihet)	<u>INTERNASJONALT</u> AVTALEREGULERT KONKURRANSE-MARKED	• OVERNASJONALE POLITISK ARENAER (GLOBALE OG REGIONALE) • MULTINASJONALE SELSKAPER • BØRSKAPITALISTER
2008/09— 2017	Sosiale og politiske konflikter – KRISE??? Konflikter / ”krise”	Økonomisk turbulens og konflikter—KRISE??? Konflikter / ”krise”	FOLKEVALGTE OG STATEN (forvaltningen)??? <i>Politiske Lære</i>

MILTON FRIEDMAN:
**IDEOLOGI SOM
TIDEVANNSBØLGER**

IDEOLOGI OG POLITIKK

MILTON FRIEDMAN : *The Tide in the Affairs of Man*

•Bestemte historiske sosiale, politiske og økonomiske situasjoner skaper bestemte teoretiske (intellektuelle) oppfatninger og forestillinger (IDEOLOGIER) (PARADIGMER)

•Slke ideologier påvirker gradvis praktisk politikk, og spres som en tidevannsbølge over store deler av verden

•På et tidlig stadium kan den presse tilbake av motkrefter (som er tjent med status quo)

•Har den først nådd en viss styrke vil den holde det gående over lang tid (50 –100 år), uavhengig av geografi og politiske merkelapper

•Før eller senere når den flomålet. Den skaper selv motkrefter (kriser) som presser den tilbake

•Dagens liberalistiske tidevannsbølge er i starten (1975 – 80). Dens styrke gir grunn til optimisme for de som ønsker et fritt samfunn med sterkt begrenset statlig innblanding

VERDEN I FORANDRING

Ny ideologisk tidevannsbølge ??

- Antivitenskapelig (alternativ virkelighet, «Thrumphs postvitenskapelige samfunn»)
- Antiintellektuell («elite»)
- Antiliberalistisk (økonomisk og vedier)
- Antirasjonalistisk (tro, følelser)
- Antiglobal
- Antiovernasjonal styring

- Normoppløsning og – konflikt
- Uberegnlige / Utilregnlige ledere

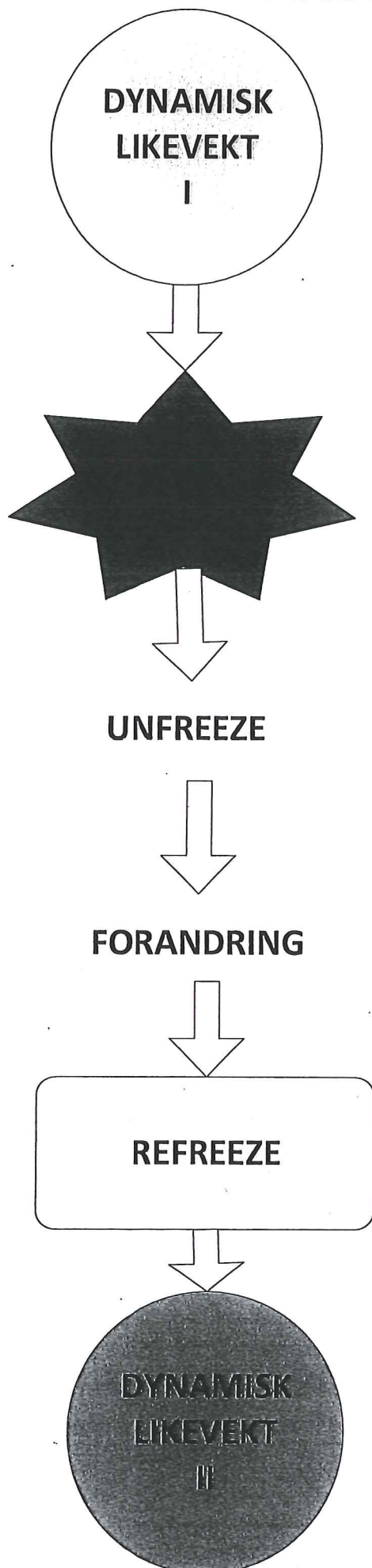

«FØRPARADIGMATISK UNFREEZESITUASJON ?» NY STRUKTUR OG KULTUR ??

DET ENESTE SIKRE ER
USIKKERHETEN

STRATEGISK PLANLEGGING ER
EN STOR UTFORDRING

PRINSIPPSKISSE: ORGANISASJONER I ENDRINGSMODUS

ORGANISASJONEN ER I NORMALTILSTAND: "DYNAMISK LIKEVEKT"

DET SKJER KONTINUERLIG SMÅ STEGVISE FORANDRINGER, MEN DE SKJER INNEN RAMMEN AV EKSISTERENDE ORGANISASJONSKULTUR (NORMER, VERDIER, VIRKELIGHETSFORSTÅELSE), OG SKAPER DERFOR IKKE STORE INTERNE KONFLIKTER.

ENDRINGSKREFTER OG -MOTSTAND I ORGANISASJONEN ER I "BALANSE".

XXXXXXX

DRAMATISKE FORANDRINGER I ORGANISASJONENS EKSTERNE RAMMEBETINGELSER FØRER TIL AT VIKTIGE DELER AV ORGANISASJONSKULTUREN FRAMSTÅR SOM DYSFUNKSJONELL (NEGATIV I FORHOLD TIL Å TAKLE UTFORDRINGENE).

BETYDELIGE INTERNE KULTURKONFLIKTER.

KLAR KRISEOPPLEVELSE.

RADIKALE FORANDRINGER ER NØDVENDIGE FOR Å REDDE ORGANISASJONEN.

XXXXXXXXX

SENTRALE DELER AV EKSISTERENDE ORGANISASJONSKULTUR UTFORDRES OG MISTER GRADVIS OPPSLUTNING.

NYE NORMER, VERDIER OG VIRKELIGHETSFORSTÅELSER VINNER FRAM.

USIKKERHET OG HØYT KONFLIKTNIVÅ.

ENDRINGSKREFTENE I ORGANISASJONEN VINNER OVER / MOTSTANDSKREFTENE.

DEN FAKTISKE MAKTSTRUKTUREN ENDRES.

XXXXXXX

DET SKJER RADIKALE ENDRINGER I ORGANISASJONENS STRUKTUR OG KULTUR.

DELER AV LEDELSEN SKIFTES UT.

XXXXXXX

NY VIRKELIGHETSFORSTÅELSE, NYE VERDIER, NORMER OG SYMBOLER STABILISERER SEG.

NYE STRUKTURER ETABLERES

XXXXXXXXXXXXX

ORGANISASJONEN GÅR INN I EN NY "NORMALTILSTAND" AV DYNAMISK LIKEVEKT

FORANDRINGSLEDELSE – LEDELSESSTRATEGIER

UTGANGSPUNKT:

- TEKNOLOGIUTVIKLING
  - GLOBALISERING
  - KONKURRANSE
- NORM- OG VERDIUTVIKLING

TILPASNING / FORANDRING

- TURBULENS - USIKKERHET
- MOTSETNINGER, KONFLIKT
- AGGRESJON - FORSVAR, APATI

BEHOV FOR RETNING OG MOTIVERING TIL
INNSATS

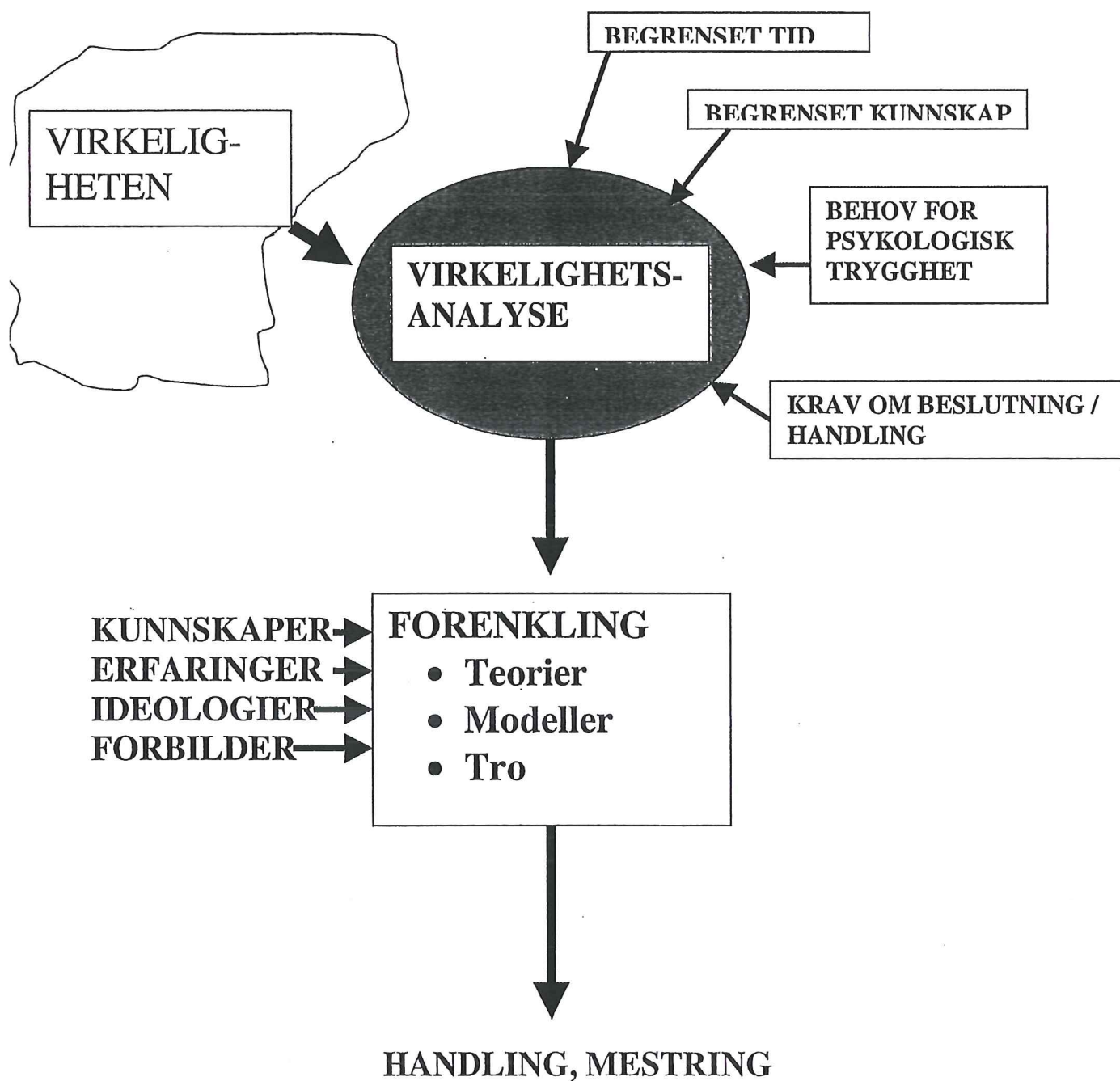
”FORANDRINGSLEDELSE”

BENNIS OG ANNALS: Handelshøgskolen utdanner

1990

**ADMINISTRATORER - ikke
LEDERE**

VIRKELIGHET – USIKKERHET – TRO OG MESTRING

LEDELSE I MOTGANG OG TURBULENS

SITUASJON

Stor kompleksitet, mangetydighet og turbulens skaper
ekstrem usikkerhet

LEDERUTFORDRINGEN

Handtere ekstrem usikkerhet og kaosliknende
situasjoner

"NATURLIGE" LEDERREAKSJONER / -ATFERD

- "Avmaktledelse"

- Oppgitthet, avmaktsfølelse, handlingslammelse
- Overoptimisme, fornektelse (selvbedrag)
- Søke hjelp i det "overnaturlige" (astrologi, spåkoner..)

- "Aggressiv ledelse"

- "Tar kontrollen" gjennom hierarkisering, byråkratisering og bruk av formell makt
- Skylder på andre (f.eks toppledelsen)
- Bløffe og lure (manipulativ ledelse)

HVA KARAKTERISERER EN RASJONELL BESLUTNING ?

**Beslutningen og beslutningsprosessen
skal være:**

- 1.Fornuftig / hensiktsmessig i forhold
til det vi ønsker å oppnå (målet)**
- 2.Logisk begrunnet og basert på
vitenskapelig kunnskap og metoder**

**Stegene i en rasjonell beslutningsprosess
(prinsippiell modell):**

- a. Problemspesifisering (Hva er
problemet?)**
- b. Innsamling av problemrelevant
informasjon**
- c. Analyse av informasjonen**
- d. Hvilke alternative løsninger er det?**
- e. Valg av den beste (optimale) løsningen**
- f. Fatte beslutning**

I PRAKSIS SER VI KLARE "IRRASJONELLE" INNSLAG I MANGE BESLUTNINGSPROSESSER

- * Beslutninger basert på "magefølelse"**
- * Beslutninger basert på "råd" fra spåkoner, astrologer /stjernetegn osv**
- * Beslutninger basert på at en følger karismatiske ledere**
- * osv,osv**

HVORFOR "IRRASJONELLE" INNSLAG I BESLUTNINGSPROSESSEN ?

- Stor kompleksitet og usikkerhet**
- Manglende kunnskaper og kognitive evner**
- Krever store kostnader (ressursinnsats)**
- Tidspress**

Beslutninger: PARADOKS II

*Kan det være **RÆSJONELT** å søker
råd fra spåkone eller horoskop om
hvilke beslutning en bør ta ??*

I LEDERSAMMENHENG

**Hvilke funksjonelle fellestrekk
har fenomenene:**

ORAKLET I DELPHI

NANCY REAGEN

SPÅKONER

ASTROLOGI (Horoskop)

?????

BEGRENSET RASJONALITET

- Intuitive vs rasjonell-analyttiske modeller –

- Beslutninger er basert på to forskjellige former / prosesser:

Intuitive

Rasjonell-analyttiske

- En stor del av våre beslutninger baserer vi på intuisjon (-skjer raskt, med liten ressursinnsats), og er ofte fornuftige, uproblematisk og vellykkede
- Også komplekse, vanskelige beslutningssituasjoner blir ofte løst intuitivt, men kan bli supplert med rasjonell-analyttiske prosesser (med økt ressursinnsats)
- Intuitive prosesser baserer seg på lett tilgjengelige vurderingsfaktorer (bakhodemodeller / referansem modeller). Ved analyttisk tilnærming erstatter en disse med mer vanskelig tilgjengelige vurderingsfaktorer (som krever større ressursinnsats)
- Generelt er det en klar tendens til at lett tilgjengelige vurderingskriterier dominerer over mer vanskelig tilgjengelige
- Intuitive inntrykk / oppfatninger styrer / påvirker ofte de rasjonelle analysene en eventuelt velger å bruke. Faktorer som ikke er en del av intuisjonen blir også som regel neglisjert i analysen

LITTERATUR:

KAHNEMAN, D., 2002: Maps of bounded rationality
(Nobel prize lecture)

Beslutninger: PARADOKS I

Kan **RASJONELL** beslutningsanalyse være
IRRASJONELL når det gjelder å
implementer beslutningene ?

KAN DET VÆRE "RASJONELT" MED "IRRASJONELLE BESLUTNINGSPROSESSER"?

Rasjonelle beslutningsprosesser kan ha negative virkninger på implementeringen (effektiv gjennomføring av beslutningen)

- **En rasjonell (analyttisk) analyseprosess kan øke usikkerheten hos den som skal fatte beslutningen, og kan dermed føre til angst og beslutningsvegring eller manglende tiltro til egen beslutning**
- **En analyttisk prosess kan hindre effektiv implementering fordi den kan avdekke interessemotsetninger, og dermed skaper uenighet, usikkerhet og motstand i organisasjonen**

En viktig forutsetning for effektiv gjennomføring er at både leder og medarbeidere har tro (på at beslutningen / tiltaket er riktig og viktig), og tillit (til at beslutningen lar seg gjennomføre). Dette er forutsetningen for engasjement og lojalitet

ALTSÅ:

- **DEN SOM SKAL FATTE BESLUTNINGEN**
MÅ "MANIPULERE" SEG SELV TIL 1. VÅGE
Å TA BESLUTNINGEN, 2. TRO PÅ
BESLUTNINGEN
- **FOR Å SKAPE AKSEPT, FORSTÅELSE OG**
ENGASJEMENT ER DET LØSNINGEN SOM
MÅ "SELGES" TIL MEDARBEIDERNE, - DA
KAN EN STARTE GJENNOMFØRINGEN
MED TRO, TILLIT OG ENGASJEMENT (Ikke
interesse-motsetninger, usikkerhet og
motstand)

IDEOLOGISK LEDELSE

IDEOLOGI: Et mønster av tro, antakelser og virkelighetsforståelse som er utviklet for å forklare (forstå) komplekse fenomener, - og som har som siktemål å gi retning på andres handlingsvalg

TRANSFORMASJONSLEDELSE

GJENNOM Å GI MENING, FORSTÅELSE OG TRO REDUSERE
USIKKERHET OG ANGST, OG DERVED SKAPE RETNING,
INSPIRASJON, SELVTILLIT OG STOLTHET

Samlebegrep som omfatter "Visjonsledelse",
"Ideologisk ledelse", og "Karismatisk ledelse"

